

РЕЦЕНЗИЯ

на научните трудове и учебната дейност

на

ас. д-р Дончо Стоянов Донеv, Департамент за информация и повишаване квалификацията на учителите при Тракийски университет – Стара Загора, участник в конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“ в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология (Социална психология на училищното образование), обявен от Бургаски свободен университет за нуждите на Департамента за информация и повишаване квалификацията на учителите при Тракийски университет (ДВ бр. 99 от 17.12.2019 г.)

Рецензент:

Валери Стоилов Стоянов

Професор по професионално направление 3.2. Психология,
доктор на науките

Варна * 2020

1. Общо представяне на получените материали по конкурса

Конкурсът за заемане на академичната длъжност „доцент”, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология (Социална психология на училищното образование), е обявен от Бургаски свободен университет за нуждите на Департамента за информация и повишаване квалификацията на учителите при Тракийски университет (ДВ бр. 99 от 17.12.2019 г.).

Рецензията е възложена по решение на Научното жури, определено със Заповед № ===== г. на Ректора Бургаски свободен университет.

Единствен кандидат по конкурса е ас. д-р Дончо Стоянов Донеv от Департамента за информация и повишаване квалификацията на учителите при Тракийски университет – Стара Загора. Подадените документи отговарят на основните изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България за заемане на академичната длъжност „доцент”.

Д-р Дончо Стоянов Донеv предлага 26 броя научни трудове за рецензиране във връзка с конкурса, както следва:

1. Хабилизационен труд – монография: **Донеv, Д.** (2018) *Социална психология на училищното образование*. Стара Загора: УИ. Тракийски университет ISBN: 978-954-338-147-0.

2. Публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен "доктор": **Донеv, Д.** (2019) *Смъртта в ритуалите и нагласите на българина*. Стара Загора: УИ ДИПКУ-Тракийски университет. ISBN: 978-954-691-080-6.

3. Учебно помагало – 1 бр. в съавторство: **Донеv, Д.,** Николов, М. (2016) *Наръчник за консултанти по библиотерапия (библиотекари)*. Фондация „Глобални библиотеки – България”. София. ISBN: 978-619-7348-00-2.

4. Студии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове – 1 бр. в съавторство с К. Йонкова.

5. Статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове – 19 бр., от които 11 в съавторство, 1 на английски език.

6. Статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация – 3 бр., от които 1 в съавторство, 1 на руски език и 2 на английски език.

Монографията - **Донеv, Д.** (2019) *Смъртта в ритуалите и нагласите на българина*. Стара Загора: УИ ДИПКУ-Тракийски университет. ISBN: 978-954-691-080-6, е издадена на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен "доктор" и не се приема за рецензиране, но участва в оценяване на кандидата за съответствие с минималните национални изисквания за заемане на академичната

длъжност „доцент“, съгласно ЗРАСРБ и Правилника за приложението му.

Останалите представени за рецензиране научни трудове са извън трудовете, посочени в автореферата на дисертацията за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ и се приемат за рецензиране.

С представените за участие в конкурса научни трудове, придобитата ОНС „доктор“ и забелязаните цитирания, д-р Дончо Стоянов Донеv отговаря на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, съгласно Приложение към чл. 1а, ал. 1 на Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България (Ново - ДВ, бр. 56 от 2018 г., в сила от 06.07.2018 г.) - Минимални национални изисквания към научната, преподавателската и/или художественотворческата или спортната дейност на кандидатите за придобиване на научна степен и за заемане на академичните длъжности „главен асистент“, „доцент“ и „професор“ по област 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология.

2. Данни за кандидата

Дончо Донеv е бакалавър по психология (2002 г.) от ВСУ „Черноризец Храбър“, магистър по социална психология (2011 г.) от Великотърновски университет „Св. Св. Кирил и Методий“. Придобива образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.2. Психология (Социална психология) през 2014 година във Великотърновски университет „Св. Св. Кирил и Методий“.

В периода 2007-2011 година Дончо Донеv работи като ръководител на отдел „Човешки ресурси“ при ЕТ „ТеодороБабаров – Клио Комерс“, гр. Разград, база Добрич. В периода 2008-2010 г. е хонорован преподавател във Висше училище „Международен колеж“ - гр. Добрич. От 2011 до 2012 г. е мениджър „Човешки ресурси“ в „Евротекс“ ЕООД, гр. Варна. От 2012 до 2015 г. е психолог в Медицински център „Свети Пантелеймон“ - гр. Стара Загора, а от 2013 до 2017 г. психолог във Фондация „Институт за съвременна психология“ - гр. Стара Загора. В периода 2015-2017 г. е хонорован преподавател в Стопанския факултет на Тракийския университет в гр. Стара Загора. От 2017 г. и до момента Дончо Донеv работи като преподавател на академичната длъжност „асистент“ в Тракийския университет, Департамент за информация и повишаване квалификацията на учителите, като от февруари месец на настоящата година е и зам.-директор на департамента.

Образователният профил и натрупаният професионален опит от д-р Дончо Донеv, както в системата на висшето образование като преподавател, така и извън нея, са съзвучни с изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“ по

професионално направление 3.2. Психология (Социална психология на училищното образование), съгласно чл. 53, ал. (1), т. 1 и т. 2 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ.

3.Обща характеристика и оценка на научната продукция на кандидата

Научната продукция на ас.д-р Дончо Донеv е посветена на изследването на значими и актуални проблеми от областта на социалната психология. Фокусът е върху приложението ѝ в специфичната сфера на училищното образование, като убедително са очертани границите на социалната психология на училищното образование и възможностите ѝ за свързване в система на фрагментираните знания за тази област от обществената практика - подготовката на децата и юношите за тяхната гражданска и професионална реализация. Потребността от подобно осмисляне на взаимодействието между учители и ученици, между самите ученици и цялостното влияние на училищната социална среда върху обучаемите, през обяснителните модели на социалната психология, се детерминира от създадената нова социална и технологична среда в началото на ХХI век и необходимостта от трансформация в посока от преподаване на знания в училище, към формиране на социални и емоционални компетентности у учениците. Днес е необходим все по-интензивен емоционален обмен между учители и ученици, като база за ефективното прилагане на интерактивните методи на преподаване и формирането на специфични компетентности у обучаемите, както и създаване на подходяща социална среда в училище, която да съдейства за цялостно развитие на потенциала на обучаемите.

Тези научни търсения са в хармония с трансформацията в съвременната психология, насочена към търсенето на детерминантите на психичното благополучие и оптималното функциониране на човека, както и развитието на личностния му потенциал чрез социалната (в т.ч. образователната) среда. Разбира се, за да се случи това, социалната среда в училище следва да придобие определени измерения, за които Дончо Донеv представя убедителни анализи, на основата на конструкти и обяснителни модели, синтезирани в рамките на социалната психология.

Като цяло научните разработки на Дончо Донеv са със значителен принос в области като:

- Проблеми и противоречия в училищното образование и възможностите на обяснителните модели и практико-приложните подходи на социалната психология за разрешаването им;
- Адаптиране и прилагане на библио-терапевтичния подход в българските библиотеки;
- Емпирична проверка на хипотези за влияние на индивидуално-психични и социално-психични фактори върху психичното развитие и училищната успеваемост на децата.

Хабилитационният труд, с който д-р Дончо Донеv кандидатства по конкурса е: Донеv, Д. (2018) *Социална психология на училищното образование*. Стара Загора: УИ. Тракийски университет, ISBN: 978-954-338-147-0. Монографията е издадена през 2018 година и има двама хабилитирани рецензенти.

Трудът логично и аргументирано представя предпоставките и потребността за обособяване на самостоятелно приложно направление на социалната психология – *социална психология на училищното образование*, което обхваща в своя предмет взаимодействието между всички елементи на системата на училищното образование, в специфичния социален контекст на училищната социална среда. Чрез теоретичен анализ и синтез се установява взаимната зависимост между процеси и явления, които до момента са разглеждани самостоятелно.

Логично и последователно, в отделни глави, авторът въвежда читателя в проблема за социалнопсихологическото познание, като са представени основните подходи за изследване в социалната психология и е изяснена важността на социалния контекст и неговото значение за социалнопсихологическото изследване. От тази теоретична база, в следваща глава се представя идеята за обосноваване на социалната психология на училищното образование, като самостоятелно приложно направление в рамките на социалната психология. Анализирани са предметът, обектът, целите и основните задачи на социалната психология на училищното образование. Направена е сполучлива диференциация между предметното поле на социалната психология на училищното образование и тези на социалната психология на образованието и педагогическата психология.

В следващите три глави се разглеждат конкретни социалнопсихологически проблеми, като те са поставени в контекста на българското средно училище. Анализирани са социалнопсихологически фактори и процеси, които са присъщи за училищната среда и оказват влияние върху формирането и развитието на личността. Специално внимание е отделено в анализите на педагогическото общуване, като към него е приложен социалнопсихологически подход. Анализирана е спецификата на социалната перцепция и интеракцията в рамките на педагогическото общуване и училищната среда.

В отделна глава е анализиран ученическият клас като специфична социална група. Анализирани са особеностите на груповата динамика на ученическия клас от гледна точка на властово-ролевата структура и разпределението на властта. Направен е опит да се предложат варианти за адаптиране на социометрията с цел прилагане в училищна среда.

Монографията на Дончо Донеv е цялостен и завършен научен труд по социална психология, посветен на конкретен актуален проблем, обстойно и систематично анализиран, с ярка и логически обоснована авторова позиция. Налице са значими теоретични и практико-приложни приноси.

В част от статиите, студиите и докладите от научни конференции, се анализират проблеми корелиращи с представените в хабилитационния труд. Публикациите са разработени акуратно, логично, със силно авторово присъствие и са публикувани в издания от националния референтен списък на научните издания и в реферирани в световни бази от данни.

В друга група от доклади и статии се анализира същността на библиотерапията като психотерапевтичен подход, изяснени са специфичните библиотерапевтични техники, направена е диференциация с останалите психотерапевтични школи и е конструирана методика за индивидуално библиотерапевтично консултиране.

Дончо Донеv предлага за рецензиране и няколко емпирични изследвания, посветени на влиянието на различни индивидуални характеристики на учители и обучаеми върху психични процеси, училищните постижения и резултати от психичното развитие на децата. Емпиричните изследвания са планирани и проведени адекватно на поставените цели, а емпиричната информация надлежно е обработена и анализирана. Във всяко от изследванията са представени ограниченията им и обхвата на валидността на резултатите, които са със значима приложна стойност.

Научната продукция на д-р Дончо Донеv, с която участва в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент”, отговаря на изискванията за представяне на научни трудове и има принос за трансфериране на съвременните научни и научно-приложни постижения в областта на социалната психологията и тяхното преподаване във висшето училище и в рамките на следдипломната квалификация на педагозите за училищното образование.

4. Характеристика и оценка на учебно-педагогическата дейност на кандидата

Трудно ми е да дам оценка за преподавателската дейност на ас. д-р Дончо Донеv поради факта, че работим в различни висши училища. Представената обаче информация от ръководителя на катедрата, в която Дончо Донеv работи като асистент – кат. „Хуманитарни дисциплини“ към ДИПКУ – Тракийски университет, показва, че същият е оценен, в рамките на обратната връзка с обучаемите, изключително позитивно като преподавател. Подобна и в синхрон с тази на обучаемите е и оценката на колегите му.

Представеното по конкурса учебно пособие, в което Дончо Донеv е съавтор, се отличава с оригиналност на съдържанието, задълбоченост, логичност и методическа издържаност.

Пособието е написано с ясна перспектива за потребителите му и целта му. Текстът е логичен, достъпен и напълно изпълнява предназначението си. Изяснява достатъчно изчерпателно, от гледна точка на целите на пособието, в частта, която е написана от Дончо Донеv, същността на библиотерапията, като е направена и ясна диференциация с други психотерапевтични школи.

Оценката ми за съдържанието и методическата ценност на пособието е положителна.

5. Обобщено представяне на научните и научно-приложните приноси на кандидата

Най-ярките приноси в научните трудове на ас.д-р Дончо Донеv могат най-общо да бъдат систематизирани, като формулиране на идеи, концепции и подходи в значима за социалната психология сфера на приложение на постиженията ѝ - училищното образование, с което на фрагментираното знание за психологическите проблеми в тази област се придава по-ясна системност и ясни приложни перспективи.

В по-конкретен вид научните и научно-приложните приноси на ас. д-р Дончо Донеv се свеждат до следното:

1. Логично и аргументирано са представени предпоставките и потребността за обособяване на самостоятелно приложно направление на социалната психология – *социална психология на училищното образование*, което обхваща в своя предмет взаимодействието между всички елементи на системата на училищното образование в специфичния социален контекст на училищната социална среда, с акцент повишаване ефективността на образователно-възпитателния процес и решаване на основните задачи по социализация на учениците и изграждането им като граждани.

(Вж. публикации М1, Б2 и Б3 от списък приложен от кандидата)

2. Направени са сполучливи диференциации за границите на изследователските полета на социалната психология на училищното образование и педагогическата психология, като е обоснована функцията на социалната психология на училищното образование, а именно да хармонизира взаимодействието между всички елементи на образователната система.

(Вж. публикации М1 и Б2 от списък приложен от кандидата)

3. Дефинирани са обект и предмет на социалната психология на училищното образование и са систематизирани задачи ѝ.

(Вж. публикации М1, Б2 и Б3 от списък приложен от кандидата)

4. Ясно са очертани противоречия и проблемни области в училищното образование, които могат да намерят решение в рамките на обяснителни модели и практико-приложни подходи от полето на социалната психология, като: мотивацията и социализацията на деца с различни етно-културни характеристики, интеркултурното и приобщаващото образование, стереотипите и предразсъдъците свързани с „различните“ или „специалните“ деца и в тази връзка спецификата на груповата динамика в

училищните класове, агресията, тормозът и дискриминацията в училище, потребността за преминаване от фронталния метод на преподаване към интерактивни групови модели на обучение и др.

(Вж. публикации М1, А6, Б1, Б4, Б6, Б7, Б8 и Б9 от списък приложен от кандидата)

5. Концептуализирана е библиотерапията като психотерапевтичен подход, като са изяснени специфичните библиотерапевтични техники, направена е диференциация с останалите психотерапевтични школи и е конструирана методика за индивидуално библиотерапевтично консултиране.

(Вж. публикации В1, В2, В3, В4, В5 и УП1 от списък приложен от кандидата)

6. Емпирично са проверени редица хипотези за влияние на индивидуално-психични и социално-психични фактори върху психичното развитие и училищната успеваемост на децата, като са направени и надлежни изводи за практико-приложните аспекти на резултатите.

(Вж. публикации А1, А2, А3 и А4 от списък приложен от кандидата)

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Като имам предвид гореизложеното в рецензията, правя следните изводи и заключение:

1. Д-р Дончо Донеv отговаря на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, съгласно Приложение към чл. 1а, ал. 1 на Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България.

2. Има натрупан професионален опит като преподавател и изследовател в съответствие с изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България за заемане на академичната длъжност „доцент“.

3. Предлага за рецензиране научна продукция със значими научни и практико-приложни приноси.

Всичко това ми дава основание за **положителна** оценка за научната продукция и преподавателската дейност на ас. д-р Дончо Донеv. В тази връзка препоръчам на Научното жури да предложи по реда определен в Бургаски свободен университет, **ас. д-р Дончо Донеv** да бъде избран за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.2. Психология (Социална психология на училищното образование).

12.03.2020 г.

гр. Варна

Рецензент:

проф. д.н. Валери Стоянов